

Sādžas Hamlets

Regnāra Vaivara iestudējumā melanholiskā luga Ivanovs ir dzīvespriecīga komēdija

Antona Čehova lugas Ivanovs nosaukumu pēc tradīcijas latviešu valodā izrunā ar stieptu «a». Tā esot pareizi, jo Ivanovs ir muižnieks, bet uzsvari 19. gs. krievu uzvārdos (pirmā vai otrā zilbe) norāda uz kārtu. Tas, ka Regnāra Vaivara jauniestudējumā Dailes teātrī galvenā varoņa uzvārds «Ivanovs» griež ausīs ar īsu «a» un latvisku uzsvaru, ir daiļrunīgs sīkums. Izrādes Ivanovs! jaukumus tā pa īstam novērtēs tie, kam par lugas tradicionālākiem lasījumiem ir zināms priekšstats. Ja jums tāda nav, pirms skatīšanās der izlasīt kaut Ivanovam veltītu Vikipēdijas lapu, bet tad gan - aši uz vienu no šīs sezonas labākajiem iestudējumiem!

Klasiskās interpretācijās skatītāji nedrīkstētu apvainoties par sabojātiem pārsteigumiem, tāpēc riskēšu atgādināt lugas pamatlīnijas. Ivanovs, muižnieks pašos spēka gados, melanholiski nīkst savā lauku īpašumā. Visas sievietes, sākot ar viņa mirstošo sievu Annu un beidzot ar bagātā kaimiņa meitu Sašu, viņu dievina; visi vīrieši tiecas pēc viņa sabiedrības; raksturs, stāvoklis, apstākļi solījuši pārsteidzošiem panākumiem pilnu dzīvi. Tikai pašam Ivanovam viss šķiet vienaldzīgs, it kā garām slīdošs. Kas vainīgs? Ivanovu reizēm mēdz dēvēt par krievu Hamletu, tāpēc atbilde, protams, skan patētiski: ikdienība, kas it visā noslāpē ārkārtējo.

Bet jūs droši vien nepārsteigs, ka Regnārs Vaivars patētikā neielaižas. Pielicis izrādes nosaukumā Čehova varonim treknu izsaukuma zīmi (Ivanovs!), viņš programmiņā ierakstījis precīzu sava darba raksturojumu, nosaucot to par ironiski krāšņiem ražas svētkiem, spilgtas krāsas triepieniem uz Čehova pasteltoņu fona, «lauku inteliģences sapņiem vasaras naktī».

Ražas svētki arī spilgti attēloti uz skatuves. Vaivara un Toma Grīnberga sadarbībā tapušajā scenogrāfijā skatuve sākumā paveras nosēta ar celmiem (priekšlaikus aizcirstās dzīves simboliem), bet drīz jau tiek pieblīvēta putuplasta ķirbju kalniem un siena gubām. Izrādes varoņi vairākkārt dodas cauri skatītāju zālei, dziedot un visādi ālējoties, kā jau ražas svētku svinībās. Pikantērijas, joki, mutes palaišana pieder pie lietas, un tiešām ļauj ieraudzīt līdzības ar Šekspīra Sapni vasaras naktī, kurā, kā zināms, aiz mīlas prātā sajūk visi.

Izrādes tērpu māksliniece Madara Botmane ietērpusi varoņus stilizētos, krāšņos kostīmos, Juris Vaivods palīdzējis piemeklēt trakulīgus ritmus, un iestudējums rada sajūtu, ka esam pārcēlušies uz kādu pārspīlēti optimistisku padomju kino-gabalu par idillisku Ukrainas sādžu vai Vidusāzijas tautu darba prieku. Un līdz ar izrādes ietērpa maiņu pārcēlušies arī varoņi, kas vairs nav melanholiski inteliģenti, bet pilnu krūti dzīvojoši zemnieki, kuru mutēs Čehova zemtekstiem pārsātinātais teksts skan

tieši un konkrēti. Ivanovs!, izrādās, ir dzīvespriecīga komēdija, pie kuras fatālā iznākuma dzīvi nūdien nav ko vainot. Jo vai tad nejaušība ir liktenis?

Izrādi baudāmu padara tās vizuālais krāšņums, sulīgie aktierdarbi un apburoša ironija. Vairums aktieru spēlē groteskā manierē, atšķiras tikai triepienu biežums. Piemēram, Kristīne Nevarauska (Anna) un Anete Krasovska (Saša) mīlošo sieviešu lomās pārspīlē pavisam nedaudz, priekšplānā izvirzot abu dāmu psiholoģisko portretējumu, kaut pašironiski novērtētu.

Artis Robežnieks un Vita Vārpiņa Ļebeģevu pāra lomās vai Indra Briķe (Avdotja) izspēlējas uz vella paraušanu, bet Ilzes Ķuzules-Skrastiņas (Babakina), Laura Dzelzīša (Borkins) un Jura Bartkeviča (Šabeļskis) trio, ko kopā sadiedz tieši «vasaras nakts» sapņojums, citādi kā par odziņu nav nosaucams.

Asprātīgu vietu ir daudz, un, domāju, dzirkstošais vieglums pamazām pārņems arī tās izrādes daļas, kas pagaidām buksē. Varbūt - izņemot divas. Gints Grāvelis, ar kura pārlieku nopietno Ļvovu, šķiet, arī režisors nav zinājis, ko iesākt (Vaivara ironijai ārsta iemīlēšanās mirstošajā pacientē, ko nereti izmanto varoņa rīcības pamatojumam, protams, būtu pārlieku nopietna tēma). Un titulloma - Artūra Skrastiņa atveidotais Ivanovs. Te ir sarežģītāk. Skrastiņš lomā paliek pusceļā starp čīkstošu egoistu, kurā veroties, nav tik grūti noticēt, ka viņu nomelnojošās baumas (laulības aiz izdevīguma, pārrēķināšanās, pūru tā arī nesagaidot, atriebšanās sievai utt.) ir patiesas, un Čehova lugas tradicionālam lasījumam atbilstošām varoņa pašmociņām. Izrādē, kurā «Ivanovs» izrunājams ar īso «a», Skrastiņš viņu spēlē ar stiepto, tāpēc galvenais varonis pašlaik it kā izkrīt no izrādes.

Režisors savā interpretācijā tomēr ļoti skaidri pateicis, kā redz varoni - izmainot Čehova lugas nobeigumu un liekot izrādei izskanēt līdz ar varoņu spēlētām, ironiski deformētām slavenā Čaikovska Pirmā klavierkoncerta taktīm. Bet, pat ja Skarastiņa spēlētais Ivanovs nekļūš par iestudējuma centru... Ivanovs! iepriecina kā dzīvs, svaigs, intelektuāli rotaļīgs iestudējums, košu krāsu bagātīgs triepiens pelēcīgā sezonā.

IVANOVS.

Nākamās izrādes 27. un 31. maijā. 5-22 eiro

Jegoruška - Mārtiņš Upenieks, Ļebeģeva - Vita Vārpiņa, Babakina - Ilze Ķuzule-Skrastiņa